

Zenon Grocholewski

"Bordeline, nervosi e psicopatie in riferimento al consenso matrimoniale nel diritto canonico", Roma 1981 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 26/3-4, 220-222

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

eculares regularibus Missam in suis ecclesiis cantantibus ministrare audeant (s. E₃), *De absentibus a synodo* (s. E₃—E_{3v}). Autor wszakże, jak już zaznaczono, zastrzegł się we wstępie, iż świadomie pomija w edycji niektóre teksty.

Korektor nie dopatrzył pisowni w tekście Wężyka „Warsoviensi” (s. 265) podając ten wyraz jako „Warszoviensi” (s. 220). Ponadto rozwijając dwukrotnie skrót „Cracovien”. (s. 265 w wyd. Wężyka) na Cracoviensis (s. 220) uczyniono to mylnie, kontekst zdania bowiem nakazywał rozwinąć ten skrót na „Cracoviense”.

Praca ks. prof. Subery wydana w nakładzie 1000 egzemplarzy spełni z pewnością zamierzony cel. Dając syntetyczny obraz działalności ustawodawczej arcybiskupów gnieźnieńskich na synodach prowincjonalnych stanie się niewątpliwie cenną pomocą nie tylko dla studiujących ex professo prawo kanoniczne, lecz także dla szerszego kręgu zainteresowanych historią prawa polskiego w ogóle, historią Kościoła, czy innymi dziedzinami pokrewnymi. Wypada więc wyrazić uznanie Autorowi za podjęty trud, Wydawcy zaś za staranną szatę graficzną (m. in. twar-da oprawa), kryjącą w sobie tak doniosłą zawartość.

Ks. Wojciech Góralski

Borderline, nevrosi e psicopatie in riferimento al consenso matrimoniale nel diritto canonico (Studia et Documenta Iuris Canonici, vol. XII; Annali di Dottrina e Giurisprudenza Canonica, vol. VI), Officium Libri Catholici, Roma 1981, ss. VI—141.

Szósty z kolei tom *Roczników Doktryny i Orzecznictwa Kanonicznego* (pierwszy był *L'amore coniugale*, Città del Vaticano 1971; drugi *Il dolo nel consenso matrimoniale*, Città del Vaticano 1972; trzeci *Lex Ecclesiae fundamentalis*, Roma 1974; czwarty *Perturbazioni psichiche e consenso matrimoniale nel diritto canonico*, Roma 1976; piąty *Il motu proprio „Causas matrimoniales”*, Roma 1979) wzbudzi na pewno szerokie zainteresowanie. Rozwój psychiatrii i psychopatologii, bowiem, pozwalając lepiej poznać skomplikowane wady aktu woli, ma niezmiernie znaczenie dla orzecznictwa sądów kościelnych w sprawach małżeńskich, choć, jak słusznie zauważa A. De Felice (Audytor Rotalny) „nie wystarczają perycje psychiatryczne i psychologiczne, choćby zawierały najlepsze określenia diagnostyczne, by były determinującymi w orzeczeniu ważności lub nieważności małżeństwa w przypadkach konkretnych, rozpatrywanych w sądzie. Rezultaty biegłych ze swej strony muszą zawsze być rozważane w aspekcie kategorii prawnych, by wydożyć z nich należną ocenę odnośnie elementów mających znaczenie w prawie kanonicznym. Stąd nie zawsze osąd kanonisty może zgadzać się z osądem psychiatry lub psychologa. Orzecznictwo zatem, mając na uwadze postęp wiedzy o psychopatologii, sprecyzowało bardziej do-

kładne granice znaczenia kanonicznego i wypracowało zasady w rozwiązywaniu odpowiednich skomplikowanych kwestii” (ss. V—VI).

Obecny tom zawiera: dwa referaty wygłoszone na spotkaniach Arcy-sodalicji Kurii Rzymskiej; dwie krótkie interwencje w dyskusji; oraz kilka wyroków rotalnych we wskazanym przedmiocie.

W pierwszym referacie, Bruno Callieri, docent neurologii i psychiatrii Uniwersytetu Rzymskiego oraz ekspert dla Trybunału Roty Rzymskiej, omawia *psychopatologię i nozologię pacjenta dotkniętego chorobą „borderline” w odniesieniu do zgody małżeńskiej* (ss. 3—37). Z niezwykle dużym zainteresowaniem oraz najnowszą literaturą na ten temat (zwłaszcza w języku angielskim), Callieri przedstawia w sposób syntetyczny rozwój wiedzy oraz aktualny stan badań na temat, nadal kontrowersyjny, osobowości „borderline”, zwłaszcza gdy chodzi o pojęcie i implikacje praktyczne. Stąd snuje rozważania na temat psychopatologii choroby, jej symptomów i sposobu zachowania się pacjenta; oraz fenomenów interpsychicznych, funkcji własnego „ja” i relacji interesobowych charakteryzujących omawianych pacjentów; a także problemów nozologicznych; by stawić sobie pytanie: czy „borderline” jest jednostką chorobową autonomiczną czy też nie. Choć A. skłania się do odpowiedzi pozytywnej, precyzuje jednak, że przy obecnym stanie wiedzy nie można dać odpowiedzi pewnej. Odnośnie zgody małżeńskiej, Callieri twierdzi, że można w omawianych wypadkach dyskutować odnośnie ewentualnego defectus discretionis iudicii, prawdopodobnego w pewnych okresach choroby; oraz ewentualnej incapacitas assumendi onera. Autor zaznacza, że chodzi o chorobę, w której ważnym elementem jest jej nasilenie (a nie samo zaistnienie), stąd diagnoza musi dotyczyć konkretnej sytuacji. Na końcu rozważań znajdujemy streszczenie w języku angielskim oraz bibliografię (80 pozycji).

Jeszcze na temat nerwic i osobowości psychopatycznych w odniesieniu do zgody małżeńskiej jest tytułem drugiego referatu (ss. 39—64), wygłoszonego przez Mario F. Pompedda, Audytora Roty Rzymskiej. Podejmując problem stosunku nerwic i osobowości psychopatycznych do zgody małżeńskiej, Pompedda stara się sprecyzować pojęcia niezbyt ściśle definiowane, a zwłaszcza poddaje krytyce niektóre stanowiska, które wprowadzają nieporozumienia i niepewności wśród praktyków prawa kanonicznego. Chce, by jego przyczynek był bodźcem do adekwatnego i metodycznego podchodzenia do pewnych aspektów istotnych, które wydają się być niezbyt uwzględnione w przedmiocie. W tej perspektywie referat jest opracowaniem poważnym, uwzględnia autorów lecz zwłaszcza orzecznictwo rotalne, i stanowi dojrzałe przemyślenia Autora zajmującego się, z racji powierzonej funkcji, od lat problemem i jego implikacjami praktycznymi, tzn. pastoralno-prawnymi.

Z zamieszczonych krótkich głosów w dyskusji, pierwszy, którego autorem jest S. Villeggiantie (adwokat rotalny i docent prawa kanonicznego), zawiera pewne refleksje natury ogólnej na temat *znaczenia woli w zgodzie małżeńskiej* (ss. 67—76); drugi zaś, M. Cirone (lekarza woj-

skowego, prezesa Kolegium Medyczo-Prawnego włoskiego Ministerstwa Obrony i specjalisty w psychologii medycznej), dotyczy *metodologii diagnostycznej psychiatrycznej i psychologicznej* (ss. 77—79).

Niewątpliwe znaczenie — jak wynika z powyżej cytowanych słów A. Di Felice — mają zamieszczone na końcu książki wyroki rotalne (ss. 81—139). Pierwszy z nich, coram Pinto z 19 XII 1979, dotyczy właśnie osobowości „borderline”, rozważanej w aspekcie „incapacitatis praestandi consensum matrimoniale seu tradendi ius ad vitae consortium” (ss. 81—96); drugi, coram Pompedda z 3 VII 1979, rozstrzyga kazus *nerwicy* i zawiera „in iure” bardzo szerokie opracowanie na ten temat; przedmiotem trzeciego, coram Di Felice z 24 V 1980, jest *nerwica lęku* (ss. 119—129); czwartego zaś, także coram Di Felice z 14 VII 1980, *nerwica asteniczna* (ss. 130—139).

Tak ze względu na aktualność problemu, jak też na fachowość opracowań autorów i autorytet zamieszczonych wyroków rotalnych, książka jest godna polecenia dla wszystkich, którzy zajmują się — czy to w aspekcie teoretycznym, czy też zwłaszcza w aspekcie praktycznym — problematyką ważności i nieważności zgody małżeńskiej.

Bp Zenon Grocholewski

Benedetto Marchetta, Scioglimento del matrimonio canonico per inconsumazione, CEDAM — Casa Editrice Dott. Antonio Milani, Padova 1981, ss. XVIII + 541

Zasługuje na uwagę książka napisana przez B. Marchetta, podsekretarza Kongregacji Sakramentów i Kultu Bożego, który, pracując od wielu lat we wspomnianym Dykasterium Kurii Rzymskiej, nie tylko jest bezpośrednim obserwatorem praktyki i orzecznictwa najbardziej autorytatywnego w sprawach rozwiązania małżeństwa niedopełnionego, lecz także czynnym w formowaniu tegoż orzecznictwa. Co więcej, prof. F. Della Rocca zauważa we wstępie, że A. był, wśród członków Kongregacji Sakramentów, najbardziej kwalifikowanym i najbardziej intensywnie zaangażowanym w opracowaniu Instrukcji *Dispensationis matrimonii* (z 7 III 1972), która określa obecne postępowanie w procesach, o których mowa.

Książka podzielona jest na dwie części. W pierwszej, zatytułowanej *rozwiązanie małżeństwa niedopełnionego* (ss. 1—180), A. omawia sedno problemu, tak z punktu widzenia prawa materialnego jak też procesowego. W drugiej zaś zajmuje się kwestią szczegółową, mającą znaczenie głównie po udzieleniu dyspensy, mianowicie *klauzulami dodawanymi do dyspens papieskich od małżeństwa niedopełnionego i ich usuwaniem* (ss. 181—257).

Pierwsza część składa się z czterech rozdziałów. Przedmiotem pierwszego jest *małżeństwo niedopełnione w prawie kanonicznym* (ss. 1—26)